

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Fiatı her yerde 15 kuruş
seneligi, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE—

Cilt: V

Ankara, 18 Nisan, 1929

Sayı: 125

Musahabe

Edebiyatımızın Yolu

— Yunus Emre'nin çocuklarına —

15 nisan 1929 günü, edebiyat tarihimiz için adeta yeni bir merhale oldu...

Büyük millî şairimiz «Yunus Emre» nin hatırasını taziz için memleketin her bucağında ihtifaller tertip edilen bu 15 nisan gününün ehemmiyeti, sadece, altı asır evvel ölmüş bir büyük adamımıza karşı gösterdiğimiz hürmetten mi ileri geliyor? yoksa Yunus'un yeni bir şaheseri mi ele geçti? hayır... Bugünün asıl ehemmiyeti, bütün gençlik kendi ana diline, millî edebiyatına karşı duyduğu derin iştiyakı en canlı, en heyecanlı bir şekilde izhar etmesinde oldu. Türk gençliği, halka doğru gitmenin, halkın ruhunda yaşayan nihayetsiz güzellik menbalarını arayıp bulmanın, millî hayatı, millî harsi korumak için yegâne yol olduğunu, bu muazzam ihtifallerle açıkça gösterdi.

Türk edebiyatı asırlardan beri kâh Arap-Acem edebiyatları, kâh Avrupa edebiyatlarını taklit etti; diğer bir tabir ile kendi ruhunu o kalıplara dökmeğe çalıştı. Bu vadide eski yeni bir takım büyük san'atkârlar yetiştirmiş olduğumuzu haklı bir gurur ile iddia edebiliriz: «Nevai», «Füzuli», «Nedim», «Hamit» gibi...

Fakat gençlik bu büyük şairleri tazizden daha evvel, «Yunus Emre» gibi bir halk şairine, okumuşların asırlarca «sadece bir derviş», «ehemmiyetsiz bir ilâhici» addettikleri bu ilâhî san'at-kâra karşı meftunluğunu gösterdi. Çünkü «Yunus» ilâhilerini halkın öz dilile, ve tamamiyle halk edebiyatından, halk zevkinden ilham alarak yazmış, ve böylece millî edebiyat ceryanının, edebiyatta halkçılığın en büyük mümessili olmuştur. «Milliyet» ceryanının bu şuurlu devrinde, «millî dil» ve «millî edebiyat» iştiyakı bütün ruhları doldurduğu bir sırada, gençliğin «Yunus» a karşı böyle bir hürmet göstermesi pek tabîî değil midir?..

Şu son senelere kadar, «Yunus» un büyük bir şair olduğu kimsenin hatırına gelmemişti. Yalnız tekke adamları ona bir şair değil, daha ziyade bir mutasavvif sıfatile kıymet veriyorlardı. Okumuşların halk edebiyatına, halk şairlerine, halk zevkine karşı asırlardan beri besledikleri istihfaf ve istihkardan «Yunus» ta kurtulmıyordu. Hatta bundan on oniki yıl evvel «Türk edebiyatında ilk mutasavvifler» in

büyük bir kısmını «Yunus» a tahsis ederek ona «Büyük millî şair» unvanını verdiğim için, edebiyatçılarımızın bir çoğu bana gülmüşlerdi... Zaman, bu meselede kimin haklı olduğunu meydana koydu. «Yunus» un eski bir hayrani sıfatile, bu son ihtifallerden duyduğum saadeti anlatmağa muktedir değilim! millî şuurun inkişaf etmediği «Kozmopolit» devirlerde, halk ile hiç alâkası olmıyan sözde «münevver»lerin idrak edemediğini, bu günkü gençlik bütün ruhile duyuyor. «Millî şuur» un inkişafına bundan daha kuvvetli bir delil olabilir mi?

Büyük bir emniyet ve memnuniyetle tekrar ediyorum: 15 nisan 1929 günü, edebiyat tarihimiz için yeni bir merhale olacak... Bu ihtifallerin genç san'atkâr ruhlarında uyandıracığı heyecan, bize yarının asıl millî şairini yaratacak... Temiz ve ilâhî Türkdilinin asıl şiirini yaratarak bize hakikî Türk şiirinin zevkini tattıracak bu «Yunus Emre çocukları» nı ben şimdiden selâmlıyorum.

KÖPRÜLÜZADE M. FUAT

DİVAN

EDEBİYATINDA MAHALLÎ ve MİLLÎ CEPHE

— RUŞEN EŞREF'E —

Geçen haftaki makalemizde, Acem edebiyatını kendisine model olarak kabul eden Divan edebiyatına taklidî bir edebiyat olduğu için «Türk milletiyle hiçbir münasebeti yoktur» demenin doğru olamayacağından bahsetmiştik; ve demiştik ki bir milletin mümessillik hakkı dehâ sahiplerindedir. Divan edebiyatı içinde Füzuli gibi, Nedim gibi yüksek zekâlar yetişmiş olmak haysiyetiyle Divan edebiyatı ellbette bir Türk edebiyatıdır. Filhakika Türk ruhunun yeis ve hicran duygularını harikulâde bir hassasiyet adesesı ile san'at âlemine aksettiren Füzuli'nin eserleri ne kadar Türkse, Türk milletinin şetaret ve neşe kabiliyetini o derece bir zekâ ile gösteren Nedim'in eserleri de o kudrette Türktür.

Büyük bir ressama en romantik bir mevzu ilham edebilecek olan Füzuli'nin şu beyti ne canlı bir tablodur:

Çekme damen nazedip üftadelerden kıl hazer,
Göklere açılmasın eller ki damanındadır.

Netekim:

Ayağın sakınarak basma, sakın cananım,
Dökülen mey, kırılan şişei rindan olsun.

Beyti de gene böyle canlı bir tablodur.

Onuncu asırdaki Türk cihan-girliğini hangi tarih kitabı Baki divanı kudretinde belâgatle ifade etmiştir? Bu müddeayı yalnız şu parça bile ispata kadirdir:

Tiğın içirdi düşmana zahmı zebanları,
Bahsetmez oldu kimse kesildi lisanları
Gördü nihali servî serefrazı nizeni
Serkeşlik adın anmadı bir dahi banları.
Her kanda bassa payı semendin, nisar için
Hanlar yolunda cümle revan etti canları.
Şemşir gibi rüyü zemine taraf taraf
Saldın demir kuşaklı cihan pehlivanları.
Aldın hezar bütke deyî mescit eyledin,
Nakus yerlerinde okuttun ezanları....

Burada karilerime hatırlatmak istiyorum ki hayatla alâkasının çok kıt olduğuna benim de kani olduğum Divan edebi-

yatı kendi asırlarına ait millî mefahiri böyle sahifelerine aksettirdiği halde çok hayatî olması icap eden yeni edebiyat maalesef bu asra ait mefahirden hiç birini tespit etmemiştir.

**

Aynı zamanda öyle Divan şairleri de vardır ki divanları, asırlarının ahlâkiyetini sert ve serbest hatlarla teşrih etmiştir; meselâ Ruhîi Bağdadî'nin bazı manzumeleri, ezcümle:

Devrden poymansı mihri vefa eksilmede
Kalbi ehli halden zevkû safa eksilmede

Matlâlı kasidesi, bu tarzdaki eserlerin en evvel hatıra gelenlerindenidir:

Cahilin kadri tarakkide temaşa bundadır
Kâmilin asayışı subhı mesa eksilmede
Bir acep âlemdeyiz rif'atte hep ehli hilâf
Kavline fîli muvafık esdika eksilmede
Kani olmazlar cihanda olsalar Karunû vakt
Ağniyanın tire kalbinden gına eksilmede...

Ruhî'nin, sofiyane bir eda ile devam eden meşhur terciibendinde ise yer yer tipik ahlâk tasvirleri vardır. Hayatın geçen seneki sayılarından birinde ve daha tafsilen Türkiyat mecmuasının ikinci cildinde kendisinden ve eserlerinden bahsettiğim Osmanzade Taip te asrının renk ve hususiyetini tasvir eden manzumeler yazmıştır.

Gene on ikinci asır şairlerinden meşhur Sabit'in divanı ise — san'at itibariyle kıymetinden başka — bilhassa Türk lisaniyatı noktasından baştan başa tettebbüe şayan bir menba hükmündedir. Fransızların "gallicisme," dedikleri dil hususiliği — ki biz bilmem bu tabire karşı Ömer Seyfettin'in kullandığı "Türkiyet," kelimesini vazedebilir miyiz? — Sabit,divanında pek güzel tespit etmiştir. Türk lisanına dair tettebbüler yapılırken bir çok müteferrik menbalar arasında Sabit divanının hususî mevkii vardır.

Divan edebiyatına şöyle kuşbakışıyle bakmak bile onun millî ve mahallî cephelerini vazıhan gösterir kanaatindeyim.

İstitraden kaydedeyim ki Divan edebiyatı bilhassa teknik ve dünyaya bakış itibariyle taklidî bir edebiyattır; ve sonra çok zümrevidir; zihni unsurlara, muayyen hünere istinat etmesi itibariyle de ilham noktasından velût değildir; bunları makalelerimde, kitaplarımda münasebet düştükçe yazmışımdır; ancak bu taklit, bu zümrevilik onun millî ve mahallî kıymetlerini büsbütün izale edemez; çünkü evvelâ "Divan edebiyatı içinde neler bizim değildir?," der ve yabancılıkları tenzil edersek, yukarıda hülâsatan gösterdiğimiz unsurlar mahiyetinde, tamamen mahallî ve millî bir çok kıymetler bulacağımıza kaniim; saniyen onu tesis eden zümre, Türk cemiyeti haricinde bir zümre değildir; milletimiz şark medeniyeti içinde yaşarken yetişen münevverlerden ibarettir; bu zümrenin hususî zevki, bütün milletin zevki olamazsa da, milletimize mensup münevver kütlenin has zevkidir; ve o münevver zümre bugün bile iftihar edeceğimiz kıymetler yaratmıştır.

Her ne sebebe mebni ise tahrir âlemimizde bazan bir noktai nazar o kadar doğmatik bir hüküm halini alıyor ki, o noktai nazarı ilk defa ortaya atanlar, veya o noktai nazarı en esaslı tettebbüe çalışanlar bile hayrette kalıyorlar. İşte Divan edebiyatının mahallî ve millî cephelerine dair olan şu satırları bu sebeple yazdım; ve demek istedim ki bu zekâ müessesesi hakkında uluorta bir hüküm vermemeli, üzerinde çok tettebbüler yapmalıyız; çünkü Divan edebiyatı gene bu milletin malıdır.

ALİ CANİP